

HARBIY- VATANPARVARLIK TARBIYASINING TAMOYILLARI, SHAKL VA USLUBLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7852599>

Alinazarov Nodirxon Nosirxonzoda

Farg'ona davlat universiteti Harbiy ta'lim fakulteti talabasi

Annotatsiya: Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining ilmiy asoslari, uning birlamchi mazmunini tashkil etuvchi tamoyillarida yoritib berilgan. Bu tamoyillarda harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining asosiy qoidalari, talablar, Yoshlarni Vatan himoyasiga axloqiy-siyosiy, harbiy-texnik va jismoniy jihatdan tayyorlashning amaliy faoliyatining mazmuni, shakl va uslublari o'z aksini topgan.

Kalit so'zlar: harbiy vatnparvarlik, tarbiya, harbiy tayyorgarlik, texnik tayyorgarlik, tamoillar, harbiy faoliyat, vatanparvarlik tuyg'usi, uslublari, shylik.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining asosiy tamoyillari quyidagilardir:
harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining ilmiy asoslanganligi;
harbiy- vatanparvarlik tarbiyasiga tarixiy yondoshish;
harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi nazariyasining amaliyot bilan uzviy bog'liqligi;
vatanparvarlik va baynalminal tarbiyaning birligi tamoyili;
jamoada va jamoa yordamida tarbiyalash tamoyili;
har xil yoshlar guruhlariga muvofiq yondoshish tamoyili;
tarbiyaning shaxs xususiyatlariga muvofiqligi tamoyili;
harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining haqiqiy xizmat sharoitlariga muvofiqligi tamoyili.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining ilmiy asoslanganligi tamoyili, uning uslubiy va mafkuraviy asoslari ilmiy jihatdan asoslanganligini harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi jarayonidagi har qanday o'zgarishlar, faktlar, holatlar tahlil etilib, har tomonlama ochib berilishini nazarda tutadi.

Yoshlarning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi milliy mafkuraga asoslanib, jangovar hujumkor xususiyatlarga ega bo'lishi, Yoshlarni Vatan himoyasiga tayyorlash borasida uchrayotgan barcha kamchiliklarni qat'iy ochib tashlashi va ularni tuzatish tadbirlarini ishlab chiqishi kerak.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasiga tarixiy yondoshish tamoyili, avvalo, bu tarbiya mazmuni, uning shakl va uslublari kechayotgan tarixiy vaziyatga moslashishi kerak, degan mazmunni ifoda etadi. Bu harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini o'zbek xalqining o'tmishdagi jangovar va mehnat an'analariga va hozirgi davrdagi mustaqil suveren, iqtisodiyot jihatdan rivojlangan, xalqaro miqyosda o'z o'rniga ega bo'lgan, O'zbekistonning buyuk kelajagini yaratayotgan xalqimizning qahramonona mehnatlariga tayanib, ular asosida olib borilishini nazarda tutadi.

Amur Temur, M.Bobur kabi dono hukmdorlar hokimiyatni boshqargan zamonlar o'zbek davlatchiligining, sivilizatsiyasining eng gullab yashnagan va eng yuqori darajaga ko'tarilgan davrlari bo'lgan. Bunday buyuk kishilar hukmronlik qilgan yerlarda hunarmandchilik, ilm-fan va san'at gullab yashnagan. Xuddi shu davrlarda xalqimizning harbiy san'ati ham o'zining eng yuksak darajasiga yetgan. Biz A.Temur, Bobur kabi buyuk sarkardalarimizning mustaqil, qudratli davlat tuzilishi uchun olib borgan qahramonona kurashlarini bilamiz va ular bilan haqli ravishda faxrlanamiz.

Xulosa shuki, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi jarayonida, Yoshlar o'z Vatani va xalqining o'tmishi naqadar buyuk bo'lganligini yaxshi bilib va tushunib olishlari kerak, biz kelajagi buyuk- O'zbekistonni barpo etishga qaror qilgan ekanmiz, o'lkamizning ana shu buyuk o'tmishi bizga katta ishonch, intilish, qobiliyat va kuch-quvvat baxsh etadi.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi nazariyasining amaliyot bilan bog'liqligi tamoyili, tarbiya jarayonida o'zining muhim o'rniga egadir.

Bu tamoyil harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini - O'zbekiston xalqi har bir tarixiy vaziyatda yechayotgan, amalga oshirayotgan vazifalariga yondosttirishni nazarda tutadi. Yoshlarga xalqimiz, jamiyatimiz taraqqiyotini yuksaltirish borasida olib borayotgan ishlar, bo'layotgan ulkan o'zgarishlar natijalari va qurilish jarayonida uchrayotgan kamchiliklar haqida to'la ma'lumot berish, ularni xalqimiz amalga oshirayotgan tarixiy, olamshumul mehnat jarayoniga jalb qilishda juda muhimdir.

Vatanparvarlik va baynalminal tarbiyaning birligi tamoyili -bu harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining yana bir muhim tamoyillaridan biridir. Vatanparvarlik tarbiyasi - bu Yoshlarni, xalqimizning qahramon o'tmishini, ulug' ajdodlarimiz va xalqimizning buyuk sarkardalari, jasur o'g'lonlari qahramonliklari va ular hayotiga tayanib, ularda Vatanga cheksiz muhabbat, Ona yurt dushmanlariga nafrat ruhida tarbiyalashni, o'z Prezidenti va xalqiga hamisha sadoqatli bo'lib qolish kabi xususiyatlarni shakllantirish demakdir.

Baynalmilal tarbiya bu o'zga xalqlar va ularning tili va madaniyatini hurmat qilish, qo'shni davlatlar xalqlari, ularning yoshlari bilan o'zaro do'stona aloqada bo'lish va hamjihatlikda, tinch-totuvlikda yashash, umumiy maqsadlar sari birga kurashish kabi xislatlarga o'rgatish va yo'naltirish degan mazmunni anglatadi.

Jamoada va jamoa yordamida tarbiyalash tamoyili bu harbiy ish, harbiy xizmat va harbiy xizmatchilar o'rtasidagi munosabatlar jamoaviy xususiyatga ega ekanligini nazarda tutadi. Chunki, hozirgi davrda murakkab qurol-yarog'lar, jangovar texnikalar, harbiy jamoalar -ekipajlar, bo'limlar tomonidan boshqariladi. Bu vaziyat o'z-o'zidan bu jamoada o'zaro hamkorlik, bir-birlarini tushunish, bir-birlariga yordam berish kabi munosabatlarni talab etadi. Bunday munosabatlarning bo'lishi, harbiy jamoaning har qanday vaziyatda ham aniq va tezkor ravishda harakat qilishlariga imkon yaratadi.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining har xil yoshlar guruhlariga muvofiq yondoshish tamoyili, avvalo, bu yoshlar guruhlari bilan, ularning qiziqishi va

intilishlarini, hayotda egallagan mavqelari va ularning ezgu-niyat, maqsadlarini inobatga olib, tarbiya ishlarini olib borishni taqozo etadi.

Bizga ma'lumki, yoshlardagi ulg'ayishning har bir davrida ular uchun qiziqish uyg'otuvchi va ularning harakatini, intilishini ma'lum bir yo'nalishlarga yo'naltiruvchi omillar mavjud bo'ladi.

Harbiy- vatanparvarlik tarbiyasi jarayoni mana shu omillarni xisobga olib, o'z ishlarini amalga oshirgan holdagina, ko'zlangan natijalariga erishishi mumkin.

Tarbiyaning shaxs xususiyatlariga muvofiqligi tamoyili, yana bir muhim tamoyillardan biri bo'lib hisoblanadi. Bu tamoyil Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik rahbari va boshqa o'qituvchilar tomonidan har bir o'quvchining shaxsiy sifatlari va xususiyatlarini hisobga olgan holda, ularga tartibli yondoshishni nazarda tutadi. Bu yerda o'quvchilarning qobiliyatlarini, qiziqish va intilishlarini, ularning ijobiy va salbiy odatlarini o'rganish va ular asosida tarbiya ishlarini olib borish muhim ahamiyatga egadir.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining yana bir muhim tamoyillaridan biri, bu- harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini haqiqiy harbiy xizmat sharoitlariga muvofiqligi tamoyilidir. Bu tamoyil Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik rahbaridan, harbiy ish va harbiy xizmat asoslaridagi yangiliklardan o'z vaqtida xabardor bo'lishni, yangi jangovar texnika va qurollarni bilishni, Qurolli Kuchlar tuzilishidagi o'zgarishlar va qo'shinlardagi ta'lim va tarbiya jarayonidagi ilg'or shakl va uslublar asosida ish yuritishni talab etadi. Bo'lg'usi Vatan himoyachilarini harbiy xizmat davrida zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarga o'rgatish katta ahamiyatga egadir.

Yuqorida keltirib o'tilgan harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining asosiy tamoyillari, bir-birlari bilan uzviy bog'liqlikda bo'lib, ular doimo bir-birlarini to'ldirib turadilar. Shuning uchun ham harbiy- vatanparvarlik tarbiyasi jarayonini ana shu omillarni hisobga olgan holda rejalashtirish va tashkillash maqsadga muvofiqdir.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining shakl va uslublari.

O'quvchilarning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi ishlarida tarbiya, ommaviy tashviqot ishlarining keng shakl va uslublari qo'llaniladi.

Yodda tuting:

Tarbiyaviy ishlarining shakllari deganda, u yoki bu tarbiyaviy maqsadga erishishga yo'naltirilgan, o'quvchilarning jamoaviy va yakka tartibdagi faoliyatlarini tashkillash uslublari tushuniladi.

Bunday shakllarga quyidagilar kiradi:

- ma'ruzalar;
- dokladlar;
- suhbatlar;
- hikoyalar;
- tematik kechalar;
- yig'ilishlar;
- majlislar;

sayohat va ekskursiyalar uyushtirish;
jasorat darslari;
harbiy- sport bayramlari;
«Shunqorlar» va «Temurbeklar» harbiy-sport o'yinlari.
Yodda tuting:

Tarbiyaning uslubi deyilganda, o'quvchilarda aniq bir tarbiyaviy sifatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik ta'sirning usul va uslublarining yig'indisi tushuniladi.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida tarbiyaning umumiy uslublari keng qo'llaniladi. O'quvchilarning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida o'rnak, ishontirish, mashq, rag'batlantirish, taqdirlash kabi uslublardan foydalaniladi.

Tarbiya uslublari o'z xususiyatlari bo'yicha o'rgatish, rivojlantirish, shuningdek, tarbiyalash vazifalarini ham bajaradi.

Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik rahbari dastur bo'yicha mashg'ulotlar uchun zarur bo'lgan uslublarni tanlaydi, bu uslublar ko'zlangan tarbiya va o'quv maqsadlariga erishishni ta'minlashi lozim.

Quyida biz harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining asosiy uslublarni ko'rib chiqamiz:

Ishontirish uslubi -o'quvchilarda keng dunyoqarashini, vatanparvarlik tuyg'ularini, asosiy sifatlarini shakllantiruvchi va ularni rivojlantiruvchi asosiy uslubdir.

Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik rahbari bu uslub yordamida o'quvchilarning ongi, tuyg'ulari va irodalariga bevosita ta'sir etib, ularni aniq maqsadlar sari yo'naltiradi.

O'rnak uslubi asosida, avvalo insonlarning ijobiy obrazlariga taqlid qilish, ularga ergashish kabi ongli intilishlari yotadi. O'quvchilarga ajdodlarimizning qahramonona o'tmishlari, ularning jasurliklari va bugungi kundagi Qurolli Kuchlarimiz safidagi fidoyi ofitser va askarlarning jasoratlari haqidagi hikoyalar chuqur ta'sir etadi. Ular bu qahramonlar hayotidan faxrlanadilar, ulardan o'rnak olishga intiladilar, ularning hayot yo'llarini o'rganib, ularga o'xshashga harakat qiladilar.

O'quvchilarning harakatlari va yurish turishlarini faollashtirish uchun rag'batlantirish uslublari qo'llaniladi. Bularga quyidagilar kiradi:

rag'batlantirish uslubi;

Rag'batlantirish uslubi o'quvchilardagi ijobiy qiziqish va intilishlarni, ularda o'ziga bo'lgan ishonch tuyg'ularini rivojlantirish va erishilgan natijalariga ma'suliyat hissi, yangi muvaffaqiyatlarga intilishlar kabi xislatlarni shakllantirish uchun qo'llaniladi. Rag'batlantirish shakllari maqtov, minnatdorchilik, mukofot, faxriy taxtachaga o'quvchining suratini joylashtirish va boshqalar bo'lishi mumkin.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining shakl va uslublarini, ulardan foydalanish tartib qoidalarini chuqur bilish, Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik rahbariga harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi va ommaviy-mudofaa ishlarini puxta rejalashtirish va tashkillashga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Islom Karimov. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. T., "Ma'naviyat", 2008 y
2. Абдулла Авлоний . "Туркий гулистон ёхуд ахлоқ ", Тошкент , "Ўзбекистон", 1992 , 12-бет
3. А.Мунавваров. Педагогика. Т., "Ўқитувчи", 1996 й, 187 б
4. Абдулла Авлоний. Тошкент , "Ўзбекистон " , 1992 , 18-бет й
5. R.Mavlonova, O.Turayeva .Pedagogika. Т., "O`qituvchi", 2006 y
6. Абдулла Авлоний . "Туркий гулистон ёхуд ахлоқ ", Тошкент , "Ўзбекистон", 1992 , 12-бет.